

מונח

מדד התחרותיות העולמי של הפורום הכלכלי העולמי

הגדרה

מדד התחרותיות העולמי (Global Competitiveness Index) מעריך את רמת היצרנות והיעילות במדינות שונות.

רלוונטיות

יחזון חמש-עשרה המדינות המובילות עוסק במכלול הסוגיות והפעולות הכרוכות בקפיצת מדרגה חברתית-כלכלית שתהפוך את ישראל לאחת מ-15 המדינות המובילות בעולם מבחינת איכות החיים של תושביהן.¹

איכות חיים מושפעת מגורמים שונים ומתפיסה סובייקטיבית. בעולם קיימים מספר מדדים המנסים להעריך את איכות החיים במדינות שונות. המדדים הבולטים בהקשר זה הם מדד איכות החיים של האקונומיסט (Quality of Life Index), מדד ההתפתחות האנושית של האו"ם (Human Development Index), ופרק איכות החיים באוגדן הנתונים של ה-OECD.² המדדים נבדלים בשיטות האמידה ובמרכיבים שאותם הם בוחנים על מנת להעריך את איכות החיים.

כדי ליישם את חזון הטופ 15, על ממשלת ישראל לזהות את המרכיבים המשפיעים על איכות החיים בישראל. לשם כך, מכון ראות מזהה ארבעה תחומים עיקריים שמשפיעים על איכות החיים בישראל³ ועל השוואתה למדינות אחרות:

- **ביטחון כלכלי** – מרכיב זה מתייחס ליכולתו של הפרט לתמוך בעצמו ובמשפחתו ומתבסס על רווחה חומרית (רמת הכנסה), היכולת למצות ולפתח הון אנושי, וקיומה של סביבה תומכת צמיחה.
- **רווחה חברתית** – מרכיב זה מתייחס לרצונו ויכולתו של הפרט להזדהות ולהיות חלק מחברה. מכון ראות מזהה שלושה גורמים שמשפיעים על הרווחה החברתית: מידת האמון בין פרטים בחברה וביכולתה של מערכת השלטון לעצב, לתכנן ולבצע מדיניות; מידת ההגנה על זכויות האדם וחירויות הפרט; ועומקה של תחושת השייכות לקהילה ולמדינה.
- **ביטחון אישי-פיזי** – מרכיב זה מתייחס למידת ההגנה של הפרט מסכנות הנשקפות לחייו ולרכושו. הגורמים המשפיעים על הביטחון האישי-פיזי הם בריאות, איכות הסביבה, והגנה מאלימות על רקע לאומי או פלילי.
- **ערך מוסף יהודי** – מרכיב זה מתייחס לרמת הסיפוק שאדם יהודי בישראל מפיק מהיותו חלק ממימוש החזון הציוני.

מדד התחרותיות העולמי אומד מרכיבים של ביטחון כלכלי ורווחה חברתית: קיומה של סביבה תומכת צמיחה, פיתוח הון אנושי, ותפקוד מערכות השלטון. עבודה שנעשתה במכון ראות⁴ הובילה למסקנה כי השילוב בין מדד זה למדד מדד התחרותיות של ביה"ס הבין-לאומי לניהול בלוזאן (IMD) מאפשר מדידה של היבטים במרכיבים אלו.

1 ר' מושג מכון ראות: [חזון הטופ 15](#).

2 פרק זה כולל נתונים המצביעים על המשתנים התורמים לרווחתו של האדם. המשתנים הנכללים בו הם רמת הבריאות, איכות פנאי, פעילות חברתית, מידת האי-שוויון, בטחון אישי, ותחבורה. ר' [OECD Factbook 2006- Economic, Environmental, and Social Statistics](#).

3 לסקירת התחומים ר' מסמך מכון ראות: מדדים השוואתיים להערכת איכות החיים.

4 להגדרת מדד שימושי, שם.

ישראל לעומת המדינות המובילות

לפי נתוני 2006-07 ישראל מדורגת במקום ה-15 מתוך 125 מדינות. נתון זה מצביע על שיפור לעומת המקום ה-23 בו דורגה ישראל בשנת 2005. שלוש המדינות המובילות בסדר יורד הן: שוויץ, פינלנד, ושבדיה.

הגוף המפרסם

הפורום הכלכלי העולמי (World Economic Forum), מפרסם מדי שנה את מדד התחרותיות. זהו ארגון עצמאי הפועל לקידום צמיחה כלכלית ושיתוף פעולה בין מדינות.⁵

חבנה

מדד התחרותיות העולמי מורכב משלושה תתי-מדד הבנויים מתשעה עמודי תווך המאגדים כ-90 משתנים שמשפיעים על רמת התחרותיות:

- **דרישות בסיסיות** – תת מדד זה בוחן את קיומה של סביבה התומכת בהקצאת גורמי ייצור (חומרי גלם, הון פיזי, הון אנושי) באופן המאפשר את השתתפותם בשוק. עמודי התווך הם: 'יציבות מקרו-כלכלית', 'מוסדות פרטיים וציבוריים הפועלים ביעילות', 'תשתיות הולמות', ובריאות וחינוך'. דו"ח התחרותיות מזהה תת-מדד זה כגורם העיקרי בפיתוחן של מדינות עם תמ"ג לנפש עד \$2,000 המחושב לפי שווי כוח הקניה.
- **מאציי יעילות** – תת מדד זה בוחן גורמים המאפשרים את הגברת הפיריון במשק. עמודי התווך הם: 'לימודים גבוהים והכשרה', 'יעילות השוק', ו'מוכנות טכנולוגית' דו"ח התחרותיות מזהה תת-מדד זה כגורם העיקרי בפיתוחן של מדינות עם תמ"ג לנפש שנע בין \$3,000 ל-\$9,000.
- **חדשנות ותחכום** – תת מדד זה בוחן גורמים המאפשרים פיתוח וייצור מוצרים חדשים. עמודי התווך הם: 'תחכום עסקי' ו'חדשנות'. דו"ח התחרותיות מזהה תת-מדד זה כגורם העיקרי בפיתוחן של מדינות עם תמ"ג לנפש מעל \$17,000.

הפורום הכלכלי העולמי מפרסם עבור כל מדינה את ציונה הסופי ודרוגה העולמי. בנוסף, הוא מפרט את ציוניהם ודירוגיהם של תתי-המדד, עמודי התווך והמשתנים.⁶

המקורות לנתונים

הנתונים מהם מורכב מדד התחרותיות נשאבים משני מקורות: נתונים סטטיסטיים ממגוון מאגרי מידע כגון נתוני קרן המטבע העולמית והבנק העולמי, וסקרי מנהלים בהם נתבקשו הנשאלים לדרג הבטים שונים בהתנהלות המשק.⁷

שימוש

מדד התחרותיות העולמי מספק תמונה השוואתית של הפוטנציאל הכלכלי והעסקי במדינות המדורגות; בוחן את הגורמים המשפיעים על הפיריון במשק; מזהה נקודות חוזק או חולשה של כלכלות ככלי לאיתור מנועי צמיחה או חסמים על הצמיחה; ותורם לקידום שיח בנושא תחרותיות ופיריון בזכות מיצובו הגבוה של הגוף המפרסם.

סוף.

⁵ למידע נוסף ר' : [אתר הפורום הכלכלי העולמי](#).

⁶ את ציוני המדינות ודרוגיהן על פי חלוקה זו ניתן לראות בעמ' 16 [בדו"ח התחרותיות העולמי](#) לשנת 2006-07.

⁷ לדוגמה, הנסקרים נתבקשו לדרג את נוחות הגישה להלוואות, אמינות שירותי המשטרה, או רמת ההוצאות של עסקים בגין המלחמה בפשע ואליומות.